

Vindkraft og gruver – terror mot folket

Mer av alt – raskere! Det er parola i dagens Norge. Med "det grønne skiftet" som påskudd skal det bygges ut vindkraft og utvinnes mineraler i et tempo vi aldri før har sett. Det skal bygges hydrogenfabrikker og datasenter overalt. Samtidig skal vi eksportere kraft for å bli "Europas grønne batteri". Da NVE nylig blei spurt om det var noen grenser for hvor mye vindkraft som kan utvinnes i Finnmark, svarte de at den eneste begrensingen er kapasiteten i nettet. Og den er i full utbygging.

Først krever vindturbiner, kabler og master kobber, stål, nikkel, kalkstein, sink, neodym, dysprosium +++ i store mengder. Men vindkrafta produserer bare når det blåser passelig, så krafta må lagres i batterier, som trenger ennå mye mer litium, kobolt, nikkel +++. Alt dette skal utvinnes, på "grønt" vis, med elektriske maskiner som krever ennå mer stål, kobber og ikke minst batterimineraler. Vi skal ikke være avhengige av å kjøpe mineraler fra land vi ikke er allierte med, er meldinga fra norske regjeringsspolitikere. Hva betyr det? I dag utvinnes Europa bare noen få prosent av sitt eget forbruk. Samtidig som denne andelen skal øke kraftig, tilsier alle planer at forbruket skal øke, både i Norge, i EU og i resten av verden. Det finnes derfor ingen grenser for mineralutvinning, ingen grenser for naturinngrep, ingen grenser for hvor mye gruveavgang som skal dumpes i naturen på land eller hav, ingen grenser for hvor store deler av havet som kan ødelegges, ingen grenser for hva som kan utvinnes. Det trenger ikke en gang lønne seg, for staten subsidierer så det likevel blir lønnsomt for spekulantene.

De to offensivene kommer til uttrykk i den norske mineralstrategien av 2023 og i at norske politikere med jubel tar imot pålegg fra EU om kritiske mineraler og fornybar kraft. Begge sier det samme – kraftutbygging og mineralutvinning er overordna hensynet til naturen.

Mye er sagt og ennå mer kan og må sies om hvilke ubotelige skader denne doble offensiven gjør på planteliv, dyreliv og landskap. Mindre er sagt om hvilke virkninger den får for mennesker og lokalsamfunn.

For et godt liv trenger vi ei sikker inntekt, et godt bomiljø, meningsfylte aktiviteter på fritida og venner, familie og kolleger. Får vi ikke oppfylt disse fire minimumskrava, går det ut over trivsel, fysisk og psykisk helse. Om vi mister inntekta, bomiljøet eller nærnaturen vår blir ødelagt, mister vi fundamentet for liv og kultur.

De fleste av oss ønsker en stabil situasjon, det som ofte kalles "forutsigbarhet". Vi vil vite at vi har jobb neste år, at vi kan fortsette å bo i huset eller leiligheten, at barna kan fortsette i barnehagen eller på skolen og at vi kan gå tur, plukke bær og fiske der vi er kjent.

Mye kan gripe inn i dette, og alt kan vi ikke kontrollere. Men det bør være ei samfunnsoppgave å sørge for at flest mulig kan ha et slikt stabilt liv. Slik er det dessverre ikke i dag.

Grunnlaget for bosettinga i Nord-Norge har alltid vært naturen. Tidligere dominerte kombinasjonsnæringer og høsting av naturen, seinere blei det mer spesialisert fiske, jordbruk og reindrift, og foredling basert på disse primærnæringene.

Mange har opplevd at grunnlaget de trodde de hadde ikke holdt lenger. Sentralisering og modernisering gjorde det umulig å fortsette som fiskerbønder på små steder langs kysten og bosettinga blei etter hvert samla i større og mindre senter. Likevel beholdt mange kontakten med de gamle hjemstedene, med naturen, familien og kulturen, mens andre frivillig eller ofte motvillig reiste ut og søkte levebrød og lykke langt ut i verden.

Gjennom historia har folket i nord ofte opplevd endringer påtvunget utenfra, fra norrøne stormenn, birkarler, tsjuder, misjonærer, nessekonger og sunnmørsfiskere. Prester og lærere har fornorske og "sivilisert" folket, tyskere brent og arkitekter sørfra styrt gjenreisninga på eget vis. Lappefogder, fiskerirettledere og landsbruksrettledere har innført sine modeller. NATO har etablerte leirer og skytefelt. Gruveselskapa har kommet fra Sør-Norge og ei rekke utland. Nestle fra Sveits og Røkke fra Møre har kjøpt opp fiskeindustri og trålere. Japansk eide oppdrettsselskap har rasert fjordene.

Det nye er bare målestokken og farta. Og en helt klar allianse mellom spekulantene og de bestemmende myndigheter i Oslo, Trondheim og Brussel. I 2010 fikk Norge en ny minerallov. Året etter viste kasta til Direktoratet for Mineralforvaltning at firedelen av Finnmark var reservert for

mineralleiting av et kanadisk selskap. Ingen hadde spurt dem som hadde sine boliger, beiteområder for rein og sau, fiske-, jakt- og bærrområder bak den svarte markeringa om de var klare til å få sine områder gravd ut til større og mindre dagbrudd, fylt opp med gråberghauger og avgangsdammer. For de fleste skjedde det i første omgang bare noen beskjedne undersøkelser. For noen blei det mer alvor.

Da Arctic Gold kom i 2010 for å gjenoppstarte gruvedrift i Biedjovággi, kunne vi se hvordan et lokalsamfunn og en kommune blei splitta. Hvordan nesten alt i et par år dreidde seg om for eller mot gruve. Hvordan saka skapte vondt blod og var i ferd med å rive i stykker samholdet i lokalsamfunnet. Til slutt satte kommunestyret foten ned. Det blei ingen gruve, men Arctic Gold klarte å skape en unødvendig kamp som lokalsamfunnet hadde klart seg mye bedre uten.

Den lokale konflikten varte 3-4 år før det roa seg. Andre steder har opplevd lignende og verre. I Alta er det sagt at det har gått over en generasjon uten at såra fra splittelsen under Alta-kampen har grodd.

I Kvalsund har befolkninga siden rundt 2009 vært splitta for eller mot gruve i Repparfjorden. Det har så langt ikke blitt verken kobber eller gull i kommunekassa, men lokalsamfunnet har vært ødelagt i 15 år.

I 2024 vil det samme svenske gruveselskapet, under nytt navn, igjen starte opp gruva i Guovdageaidnu. Igjen vil de forsøke å kjøpe opp folk i reindrif, kommunestyre og overalt der de tror noen kan kjøpes. Igjen vil de så splittelse og strid. Ennå en gang kan kommuneutviklinga bli ramma av en opprivende gruvestrid. Omtrent samtidig har australske Kingsrose Mining sikra seg leiteretter i store deler av kommunene Porsanger, Karasjok og Guovdageaidnu.

I 2007 blei et av Norges første vindkraftanlegg etablert i Kjøllefjord. Det var også et av de første som møtte motstand. Siden er det bygd 4 vindkraftanlegg i Finnmark. Nå er det offisielle tallet på nye søknader 26, og gjennomsnittlig er både turbinene og utbyggingsområdene langt større enn i eksisterende anlegg. I tillegg finnes mange planer på ventelista. Så godt som alle kommuner etter kysten og en stor del av reinbeitedistrikta har en eller flere vindkraftplaner.

Alle vindkraftplaner blir ikke realisert. Alle malmfunn blir ikke gruver. Men alle planer gir en usikkerhet for framtida. Investorene fra fjern og nær krever forutsigbarhet. De krever at når de peker på et område de vil ha, skal de ha rett til konsesjon. Men hva med oss som lever i og ofte av naturen. Hva med vår forutsigbarhet? Vil neste generasjon kunne drive reindriften videre? Kan vi investere i fiskebåt når vi ikke vet om fjorden vil bli fylt opp med gruveavgang? Vil vi i framtida ha rein jord å dyrke i, reint beite for sauer, kyr og rein? Hva om fjella rundt bygda vår blir bygd ned av 250 m høge vindturbiner og 20 meter breie veier sprengt ut i terrenget? Vil vi da kunne sitte på terrassen uten å høre en stadig svitsjende lyd, må vi må stenge vinduet for å få sove? Vil huset vårt ha noen verdi når det blir bygd en vindturbin like ved? Vil vi kunne oppleve fred og ro ved fiskevannet eller på moltemyra, eller vil vi bli forstyrret av lyd og skyggekast fra gigantiske turbiner som går rundt i 300 km/t eller av lyden av gruvemaskiner. Kan vi gå på skitur uten fare for iskast fra vindturbiner? Vil vi fortsatt kunne høste rein mat fra naturen? Vil vi ha reint drikkevann?

Mange vil si at dette er overdrevet. Alle disse ulykkene vil ikke skje. Det er godt mulig alle ikke kommer overalt og samtidig, men frykten for det er helt reell og den er begrunnet i faktiske erfaringer fra de gruver vi har hatt og de vindkraftverka som så langt er realisert.

På Fosen blei det slått fast at vindkraftverket stred med reindrifssamenes rett til å utøve sin kultur. Det samme kan sies om de fleste vindkraftverk i reinbeiteområder. Dette rammer ikke bare reindriften. Vi kan miste allemannsretten til et friluftsliv, til høsting fra naturen. Det snakkes så ofte om bolyst, og kommuner utlyser midler til bolystiltak. Nå har de fleste kommuner i Finnmark gått inn for å frata befolkninga bolysta med å gjøre vår natur om til vindkraftindustri. Bolysta forsvinner ikke først den dagen vi får iskast i hodet på skitur eller drikkevannskildene forurensa av oljelekkasjer fra vindturbiner. Den forsvinner den dagen det blir lagt fram en plan som viser at vi ikke har trygghet for framtida.

Statlige myndigheter oppfordrer private spekulanter til å lansere planer for nedbygging av naturen. Lovverk og forvaltning gir et hvert selskap i inn- og utland rett til å ødelegge lokalsamfunn og frata oss trua på framtida. Det er å drive terror mot folket.